

••••• Een handelsmissie naar Zuid-Afrika in april van dit jaar deed de tuinbouwrelatie tussen Nederland en Zuid-Afrika opbloeien. Ook al staat de hoogwaardige tuinbouw nog in de kinderschoenen, er blijken boven verwachting veel (afzet)mogelijkheden voor het Nederlandse bedrijfsleven te zijn.

‘Meer doen met minder’ in Zuid-Afrika

Tuinbouwrelatie bloeit op door succesvolle handelsmissie

De Nederlandse tuinbouwsector geniet internationaal veel aanzien. De expertise, technologie en oog voor duurzaamheid en innovatie zorgen ervoor dat tuinbouw en uitgangsmateriaal als economische topsector is aangewezen door het ministerie van EL&I. Hierbij ligt de focus op uitbreiding van de internationale handelsbetrekkingen. De vijfdaagse tuinbouwmissie naar Zuid-Afrika werd geïnitieerd door de Kamer van Koophandel Den Haag, de regionale Kamer waar de glastuinbouwsector van oudsher bijzonder sterk is. De missie werd georganiseerd in samenwerking met Greenport Holland International (GHI), SANEC (Southern African Netherlands Chamber of Commerce), de Nederlandse ambassade in Pretoria, het consulaat-generaal in Kaapstad en werd ondersteund door Agentschap NL.

Een gevarieerd, uitdagend en inspirerend programma bracht de Nederlandse specialisten in contact met (potentiële) businesspartners en relevante overheidscontacten. Bedrijfs- en beursbezoeken, matchmaking-

sessies en seminars stelden de zeventien bedrijven en instellingen in staat om de banden te versterken of nieuwe zakelijke mogelijkheden te exploreren. De reis concentreerde zich op twee kernregio's: Gauteng (Pretoria, Johannesburg) en de Westkaap (Paarl).

De term tuinbouw of ‘horticulture’ verwijst in dit verband naar de teelt/kweek van bloemen, (pot)planten en groenten en ondersteunende sectoren, zoals onder andere kasapparatuur, substraten en verpakkingsmaterialen. Tijdens de missie bleek dat de Zuid-Afrikaanse tuinbouw interessante afzetkansen biedt voor Nederlandse (toeleverings)bedrijven die een duurzame bijdrage willen leveren aan de groei van de economie. Dit was ook de conclusie van initiator Paulien Dirkwager van de Kamer van Koophandel Den Haag. “Ik vond de missie boven verwachting geslaagd. Er waren wat twijfels op voorhand, maar de realiteit viel geweldig mee. De techniek is nog onderontwikkeld en er is een lange weg te gaan, maar voor de toekomst liggen er zeker mogelijkheden.”

Nederland wereldmarktleider

Op het gebied van tuinbouw is Nederland wereldmarktleider. Vorig jaar bijvoorbeeld heeft Nederland in totaal voor meer dan € 72 miljard geëxporteerd aan agrarische producten. Dat is een groei van 11%, ondanks de economische crisis. In Zuid-Afrika speelt Nederland ook een rol van belang. Nederland is cumulatief de tweede grootste investeerder in de Zuid-Afrikaanse economie en de zevende grootste handelspartner in termen van volumes. Maar er is altijd ruimte voor groei en voor duurzame verbeteringen.

Zuid-Afrika neemt historisch gezien een bijzondere plek in als het gaat om handelsrelaties, ook in de agrosector. Al in het VOC-tijdperk zetten veel Nederlandse boeren voet aan de vruchtbare wal in de Westkaap om er groenten en fruit te verbouwen. En door de eeuwen heen is er veel Nederlandse expertise aangewend in de land- en tuinbouw. Gedurende de jaren 80 heeft Zuid-Afrika vanwege internationale handelsboycots veel geïnvesteerd in productie in alle sectoren binnen de eigen grenzen. Deze boycots hebben er samen met een grote variëteit aan gunstige klimatologische omstandigheden voor gezorgd dat Zuid-Afrika tot op de dag van vandaag zelfvoorzienend kan produceren.

In recente jaren, die gekenmerkt worden door een razendsnelle economische ontwikkeling

sinds het afschaffen van de apartheid in 1990, zijn de economische banden tussen Nederland en Zuid-Afrika verder aangehaald. Recentelijk is de regenboognatie toegetreden tot de zogenoemde BRICS-landen (Brazilië, Rusland, India, China en nu dus Zuid-Afrika), waardoor de handelspositie is versterkt en de handelspotentie is toegenomen.

‘Zuid-Afrika heeft een hoge zelfvoorzieningsgraad’

Tuinbouw in Zuid-Afrika

De totale bruto waarde van de tuinbouwproductie in Zuid-Afrika wordt in 2010 geschat op € 3,27 miljard en groeide ten opzichte van het vorige jaar met 4,4%. Zuid-Afrika importeert zelf weinig tuinbouwproducten, maar het is een interessante markt om tuinbouwtechnologie, expertise en uitgangsmaterialen aan te leveren. Industriespecifieke apparatuur wordt momenteel voornamelijk geïmporteerd en er bestaat een groot gebrek aan technische kennis en kunde op dit vlak. Het gebruik van kassen wordt in toenemende mate toegepast.

Het land biedt een fameus scala aan unieke bloemen, struiken en bomen die zowel groeien rondom Johannesburg als de (sub)

tropische gebieden van KwaZulu Natal, de woestijn van de Karoo tot aan het mediterrane klimaat van de Kaap.

De groentesector is een van de sterkst groeiende markten binnen de gehele agrosector en essentieel voor de voedselzekerheid. Productie vindt vrijwel in het gehele land plaats en de export is minimaal, met uitzondering van de bevoorrading van Zuid-Afrikaanse supermarkten in de buurlanden. De belangrijkste groenten voor Zuid-Afrika zijn: tomaten, aardappelen, uien, wortelen, bloemkool, komkommers, maïs, paprika's en champignons.

Fruit daarentegen, waaronder appels, peren, tafeldruiven en citrusvruchten, wordt in grote hoeveelheden geproduceerd en ruimschoots geëxporteerd, vooral naar Nederland.

Toenemende koopkracht

Zuid-Afrika heeft een prachtig klimaat met een enorme biodiversiteit gekenmerkt door korte maar strenge winters in de regio rond Johannesburg en een mediterraan klimaat in de Kaapstreek. Voor beide kernlandbouwgebieden geldt een bijzonder sterke lichtintensiteit, wat ook voor glastuinbouw een gunstige factor is. Ook het economische klimaat is interessant. De koopkracht in Zuid-Afrika neemt toe, evenals de groeiende middenklasse, waardoor er een grotere vraag is naar meer variatie en kwaliteit van tuinbouwproducten. Deze ontwikkeling die herkenbaar is voor opkomende landen, zorgt voor genoeg mogelijkheden voor tuinbouwondersteunende sectoren en leveranciers van uitgangsmaterialen.

Duurzaamheid en innovatie

Gezien de dreigende klimaatverandering en de afname van biodiversiteit zullen succesvolle boeren en telers op lange termijn niet meer worden afgerekend op hoeveel hectare land ze in productie hebben, maar hoe efficiënt zij opereren. Dit betekent bijvoorbeeld het intensiever produceren in kassen, in eerste instantie van plastic. Het betekent ook het verminderen van kwaliteits- en kwantiteitsverlies door dichter bij de grootstedelijke gebieden te produceren.

Zuid-Afrika staat nog maar aan het begin van de ontwikkeling van intensievere bedekte tuinbouw: er is relatief veel landbouwgrond beschikbaar en arbeid is goedkoop en de zon schijnt er meer en intenser dan waar ook.

De skyline van Pretoria

Maar ook in een opkomende economie als Zuid-Afrika verandert dit en wordt de roep om duurzaam en klimaatvriendelijk produceren steeds groter. Daarnaast stijgen de energieprijzen rap en is er een groeiende, chronische waterschaarste.

Een van de doelen van de handelsdelegatie was het overtuigen van de noodzaak tot intensivering van de productie. En bij het overschakelen naar andere productietechnieken is er behoefte aan producten en diensten zoals kennis, klimaatbeheersing, CO₂-management, waterbehandeling, gewasbeschermingstrategieën en geavanceerde, energiezuinige kweekmethodes. En dat is precies waar alle zeventien missiedeelnemers hun toegevoegde waarde toonden.

Gemene deler

Ondanks de verschillende producten en diensten die de missieleiden aanboden, was technologie, innovatie en duurzaamheid zonder twijfel de gemene deler. Alle zeventien instellingen en bedrijven zijn experts in hun werkgebied en vaak ook marktleider of toonaangevend in hun specialisme. Van klimaatbeheersende kasschermen, tot populaire orchideeën en van fraai vormgegeven verpakkingsmaterialen tot logistieke kassystemen. De vooruitstrevendheid is ook zeer zichtbaar bij de kennisinstututen zoals Wageningen Universiteit en Research en koepelorganisatie Greenport Holland International.

Harm Maters is voorzitter van de stichting Greenport Holland International (GHI), en fungeerde als missieleider tijdens de handelsreis. GHI is een onafhankelijke organisatie, ontstaan vanuit Greenport Holland en

ondersteund door zo'n 35 bedrijven uit de sector. Het doel van GHI is om met internationale, duurzame tuinbouwprojecten, de verdien capaciteit van het Nederlandse tuinbouwcluster te vergroten.

Gouden driehoek

Zuid-Afrika is een vrije nieuwe markt voor Maters, vandaar ook de missie om de regio beter te leren kennen. "Wij hebben een aantal focuslanden vastgesteld, waaronder China, India, Rusland, Oekraïne, Japan en nu ook Zuid-Afrika. De Nederlandse tuinbouwsector heeft alles in huis om kennis, ervaring en expertise te delen. Wij opereren in de gouden driehoek tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen. Dat is hoe wij de totale sector op tastbare wijze kunnen ondersteunen en de handel te stimuleren", aldus Maters.

"Zuid-Afrika is interessant, omdat er een groeiende binnenlandse markt is en er veel vraag is naar kennis en ondersteuning. Met name op startersniveau. Want beginnende boeren hebben niet alleen technische kennis nodig, maar vooral veel training, kennisoverdracht en assistentie bij het opzetten van coöperaties en organisaties. Wij hebben meerdere gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van provinciale overheden in Gauteng en de Westkaap. Dit waren hele positieve gesprekken en ik voorzie goede kansen tot samenwerking."

Noodzaak

Training en ontwikkeling zijn essentieel als Nederland een rol wil spelen in het Zuid-Afrikaanse tuinbouwlandschap. Paulien Dirkwager van de Kamer van Koophandel concludeert dat er amper concurrentie is en de afzet is daarom gegarandeerd. "Daarom is

de noodzaak om te vernieuwen beperkt aanwezig en kunnen ze op dezelfde manier doorgaan. De gebruikte techniek is nog onderontwikkeld. Die gaat zich pas ontwikkelen als daartoe noodzaak is en concurrenten betere en goedkopere producten kunnen leveren, al of niet uit het buitenland." En daar ligt nou precies de kans voor de Nederlandse experts.

Tijdens een presentatie op Bien Donné, een vooraanstaande agribeurs midden in de wijnen van Paarl, benadrukte Harm Maters dit aan de hand van sprekende voorbeelden. "Dankzij de beschikbare techniek kunnen wij vijf keer zo veel produceren met vijf keer minder input. Dus de opbrengst schiet omhoog en tegelijkertijd beperkt je het gebruik van schaarse bronnen zoals water en energie." Een cultuuromslag als deze vergt vanzelfsprekend een zekere mate van investering.

Alle seinen staan na deze handelsmissie op groen om de kennismaking om te zetten naar samenwerkingsverbanden en/of simpelweg business. Diverse missieleiden hebben nu al goede zaken gedaan of hebben hun tweede trip naar Zuid-Afrika al vastgelegd. Zuid-Afrika is daarmee een groeiemarkt bij uitstek die in samenwerking met Nederlandse partners tot bloei kan komen.

Wilson Mngwambe, Agricultural Assistant

.....
Harm Maters, voorzitter GHI, missieleider tijdens de reis, Karoo-landschap met Aloë Vera-planten, Blouboskuil aan de Oostkaap
 .....